


## 14 Dieren domesticeren



Er is een (deels) onderbouwde theorie dat onze verre voorouders zichzelf gedomesticeerd hebben. Hierdoor ontstaan genetische veranderingen waardoor een soort vriendelijker en minder agressief wordt. Evolutionair biologen vinden belangrijke sporen hiervoor in o.a. het BAZ1B gen. 

Al duizenden jaren geleden zijn we begonnen dieren die we nuttig vonden bij ons te houden. Dat is veel makkelijker dan ze telkens in het wild te moeten opsporen en vangen. Door geschikte soorten te selecteren, domesticeren en kweken verhogen we de productie per hectare van misschien 0,1 naar 90%. Dieren zorgden daarbij voor vlees, melk, mest, leder, wol, beenderen, arbeid en gezelschap. (En verhoogde overdracht van ziektekiemen, en enorme afname en verschraving van de biodiversiteit.)

Vaak dienden ze eenvoudig als voedsel: konijn, varken e.a.

Of hun producten waren interessant.

Hoenders hebben het voordeel dat ze ook nog eieren leggen. En dons leveren.

Koeien, schapen en geiten leverden ook nog melk.

Schapen daarnaast nog wol.

Ezel en paard, maar ook koeien, ossen, kamelen... konden ook lasten dragen of karren trekken.

En bijen produceren geweldige honing. Zijderupsen maken zijde.

Ook honden droegen lasten. En spoorden wild op. En waarschuwden bij gevaar, hielpen jagen of prooi ophalen. En waren fijn gezelschap.

En de kat zorgde ervoor dat onze wintervoorraad niet door knagers werd opgepeuzeld.

Soort	Jr BC	Locatie ☼
Hond	15.000 +	Diverse plaatsen
Geit	10.000	Azië en Midden-Oosten
Schaap	8.000	Azië en Midden-Oosten
Varken	8.000	China
Koe	8.000	India, Midden-Oosten, en Sub-Sahara
Kat	7.000	Middellandse Zee
Kip	6.000	Zuidoost-Azië
Ezel	5.000	Egypte
Paard	4.000	Oekraïne

Mogelijk toont de vondst van 'Elba de herderin' met 3 oerosen (Chando Lindeiro-grot Galicië, Spanje, 1996) dat domesticatie plaatselijk al 9.300 jaar geleden gebeurde?


Door domesticatie verloren konijnen het grootste deel van hun vluchtreactie, en daardoor ook een deel van hun hersenvolume (t.a.v. wilde versies). Ook bij andere tamme dieren werd dit vastgesteld.


De huismuis heeft zichzelf als 15.000 jaar geleden, dus nog voor we graan gingen verbouwen gedomesticeerd. Ze kreeg ook een kortere snuit.

Of een diersoort geschikt was om te domesticeren hing o.m. af van het voedsel dat er voor nodig was, de groeisnelheid, voortplantingsmogelijkheden in gevangenschap, groepsgedrag en verdraagzaamheid, territoriumgedrag, aard en sociaal gedrag en stressgevoeligheid. Veel predatoren e.a. werden ook wel getemd (olifant, beer, hyena, valk...) maar niet gedomesticeerd (gekweekt in gevangenschap).

Het (of de) jachtluipaard (cheeta, *Acinonyx jubatus*, Afrika en Iran) is het snelste landdier ter wereld. Egyptenaren probeerden in de oudheid cheeta's te **domesticeren** als huisdieren. Ze werden ook voor de jacht getemd tot in de 15e eeuw.




Er zijn prehistorische babyflesjes  gevonden in Beierse kindergraven. Ze verschenen rond 5.000 BC op het Europese continent, en werden tijdens de Bronstijd en IJzertijd steeds populairder. De diameter is vijf tot tien centimeter, en ze zijn uitgerust met een smalle tuit. Ze zijn versierd, sommige hebben de vorm van denkbeeldige dieren meegekregen. Volgens onderzoek kregen de baby's waarschijnlijk veelal runder-, geiten-, of schapenmelk.

Een definitie voor het verschil tussen wilde en tamme dieren is moeilijk te bepalen. Vaak betekent tam  dat de mens voeding en bescherming geeft en vlees, eieren, wol, pels, leder, honing, arbeid of gezelschap neemt. Uiteindelijk hebben gedomesticeerde soorten ook andere genen, nl. de best aangepaste in hun situatie.

Dieren die zich lieten domesticeren zullen we allicht, in tegenstelling tot veel andere soorten, nooit uitroeien. Misschien is het ook een overlevingsstrategie: aanpassen of oprassen?

Hoewel: ratten, muizen, kakkerlakken, mieren, vliegen... Ze zullen ons wel overleven.

*♪ Ik wil later trouwen met een vrouw die veel houdt van beesten zoals ik.*

De Rus Dmitri Belyaev begon in 1958 met het domesticeren van Siberische vossen . Hij selecteerde de minst agressieve dieren. Al na 12 generaties traden er belangrijke gedrags- en psychologische veranderingen, en morfologische, neurochemische en genetische verschillen op. De dieren werden vriendelijker, als gewone hondjes, en begonnen te kwispelen en te blaffen. Ze kregen een witte vlek op hun kop, oortjes werden flapootjes en de typische musk-reuk nam af. Ze werden kleiner en meer communicatief t.a.v.

mensen. Gelijkaardige processen hebben zich zeker ook voorgedaan bij het tam maken van alle andere vee en huisdieren.

Stadsvossen lijken zichzelf wat te domesticeren. Ze worden minder schuw. Ze krijgen een kortere, bredere snuit en kleinere hersenen (Kevin Parsons, Glasgow 2020).

♪ *Waarom gaan de Belgenmoppen in de toekomst over Russen?  
Dan zijn de Belgen gerust, en de Russen gebelgd.  
JW van Besouw*